

Van foute bestrijding tot goede beleving

Af en toe wordt het KAD geattendeerd op bestrijdingen die niet helemaal volgens het boekje gaan. In 2010 werden we op zo'n casus gewezen. In dit geval had de verkeerd uitgevoerde bestrijding in eerste instantie een negatief effect op de natuur, maar resulteerde in een positief effect op de lange termijn.

Poeder langs de gevel van de kinderopvang op 10 augustus 2010. Foto: Ronald Gylstra.

Melding en bestrijding van wespen

Stichting Kinderopvang Rhenen deed in juli 2010 bij de Gemeente melding van de aanwezigheid van wespen in de perkjes langs de gevel. Gemeente Rhenen schakelde een bedrijf voor ongediertebestrijding in, dat overging tot bestrijding van de wespen. De bestrijder betrok de kinderen enthousiast bij zijn werk door uit te leggen wat hij ging doen en liet ze achter het raam naar buiten kijken terwijl hij aan het werk was. Aan het einde van de dag ging de leidinggevende van de opvang eens kijken hoe de bestrijding uitgepakt had. Tot hun grote verbazing bleek er een grote hoeveelheid wit poeder langs de gevel op de aarde en op de struiken uitgestrooid te zijn. De leidinggevende gaf de opdracht om de poeder zo veel mogelijk weg te spoelen. De werknemers van de opvang wisten zich te herinneren dat de bestrijder had verteld dat de poeder volledig ongevaarlijk was en dat de kinderen het als suiker zouden kunnen eten zonder dat ze er ziek van zouden worden.

Bijenwolf in plaats van limonadewesp

Een oplettende vader zag dat het helemaal niet om limonadewespen ging, maar om een andere soort. De wespen bij de opvang hadden namelijk holletjes in het zand in het perkje

tegen de zongewarmde gevel gegraven en namen af en toe een bij mee naar binnen. Het bleek om de bijenwolf (*Philanthus triangulum*) te gaan, die ongevaarlijk is en een andere levensstijl heeft dan de limonadewespen. De bijenwolf leeft solitair in plaats van in volken. De soort is vooral aan te treffen op zandgronden, zoals duinen en heidegebieden. Het mannetje bezoekt bloemen, maar het vrouwtje jaagt op bijen. Als ze een honingbij heeft gevonden, dan blijft ze er boven hangen tot ze de bij van bovenaf kan grijpen. De bijenwolf verlamt de bij met een steek. Eventuele nectar perst ze uit de mond van de bij en drinkt ze meteen op. Het vrouwtje brengt zo een paar bijen naar haar nest in de grond en legt er daarna een eitje op. De hoofdgang van het nest kan een diepte hebben van 20 tot 100 centimeter. Het achterste deel vertakt zich in vijf tot tien broedcellen die ongeveer zo groot zijn als een pingpongbal. Het geslacht van de larve wordt bepaald door het aantal bijen dat bij het eitje gelegd is. Bij twee of drie bijen wordt de larve een mannetje, als er meer bijen bij het eitje gelegd zijn dan wordt de bijenwolf een vrouwtje. Het gif van de bijenwolf heeft de bijen niet gedood, maar verlamd. Daarom leven de bijen nog als de larven uit het ei komen. De larven hebben zo vers voer tot hun beschikking en eten de bijen één voor één op.

Bijenwolf bij de ingang van haar nest, tussen de tegels.
Foto's van de bijenwolf op deze pagina van dhr. J.A. van Popering.

Op de loer (in de aanslag) om een bij te vangen.

Gevecht op leven en dood.

Klaar voor vervoer.

Onderweg naar het nest.

Even uitrusten van een vermoeiende vlucht.

Bestrijding

Navraag bij de bestrijder leerde dat Permas D toegepast was. Dit middel mag echter uitsluitend gebruikt worden in spouwmuren waar de wespennesten zich bevinden. Het Wettelijk Gebruiksvoorschrift luidt letterlijk: "Toegestaan is uitsluitend het gebruik als middel ter bestrijding van wespennesten buitenshuis in spouwmuren. Het middel is bedoeld voor plekgewijze behandeling van naden en kieren en oppervlakken met behulp van een poederspuit. Niet toegestaan is de toepassing in of op apparatuur, waar direct contact met voedingsmiddelen mogelijk is." De Gebruiksaanwijzing schrijft voor: "Ter bestrijding van wespennesten in spouwmuren dient men een weinig poeder in de opening van het nest in de spouwmuur aan te brengen. Bij voorkeur bij avond als de wespen zich in het nest bevinden." De volledige teksten zijn te vinden op de Ctgb-website (www.ctgb.nl).

De bestrijder had dus niet 'een weinig' gebruikt, maar kwistig het middel gestrooid buiten spouwmuren en over planten. De bestrijder is feitelijk in overtreding, omdat hij niet het Wettelijke Gebruiksvoorschrift heeft gevolgd. Daarnaast heeft de bestrijder verzuimd de opvang op de hoogte te brengen van de werkelijke wespenssoort: dat het namelijk onschuldige graaf-

wespen betrof in plaats van de limonadewespen. Een juiste determinatie had de verwarring kunnen voorkómen. Het KAD had kunnen assisteren in deze kwestie door de dieren op de juiste naam te brengen. Na terugkoppeling van de details van de bestrijding door de oplettende vader aan de Gemeente, gaf de Gemeente de mening dat de bestrijder juist gehandeld heeft. En is de bijenwolf niet geheel onschuldig omdat deze kan prikken. Volgens de gemeente wilde de kinderopvang de wespen graag bestreden hebben en heeft de bestrijder naar tevredenheid aan dit verzoek voldaan.

Voorlichting en educatie

De kinderopvang was wat van slag door deze bestrijding. Ze betrouwen de gang van zaken en waren graag beter geïnformeerd door de Gemeente en/of het bedrijf. Ze waren dan ook blij om het jaar er op (2011) de bijenwolf weer terug te zien. Het zand tussen de perkjes was inmiddels betegeld, maar de bijenwolf had zijn weg tussen de tegels gevonden. De kinderopvang betrok de kinderen door ze te vertellen dat de bijenwolf niet steekt als hij niet lastig gevallen wordt. En dat "de bijenwolf banger is voor kinderen, dan kinderen voor de bijenwolf". Er

Jongens verdringen zich om een potje met insecten.
Foto: Stichting Kinderopvang Rhenen.

De kinderen luisteren aandachtig naar de vrijwilligster van IVN.
Foto: Stichting Kinderopvang Rhenen.

kwamen kringgesprekken op de groepen. Maar de voorlichting werd zelfs nog verder uitgebreid: de kinderopvang heeft IVN (Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid, afdeling Rhenen) gevraagd om te vertellen over de bijenwolf. De vrijwilligster van IVN nam deze vraag enthousiast op: ze vertelde over de leefwijze van de bijenwolf, maar ook over de andere dieren rond de kinderopvang. Spinnen, vliegen en bijen werden allemaal uitgebreid besproken. Op een gegeven moment waren de kinderen zo betrokken geraakt bij de bijenwolf dat een kindje een pedagogisch medewerker aansprak dat haar voet verkeerd stond: ze stond op de uitgang van een holletje van de bijenwolf! Of vroegen ze eens of ze wel naar buiten konden, "of vallen we de bijenwolf dan lastig?"

En de positieve draai aan dit verhaal is hiermee nog niet ten einde. De kinderopvang heeft besloten om een belevingstuin aan te leggen op het terrein. De pedagogische medewerkers hebben gebrainstormd over wat ze graag in de belevingstuin terug zouden willen zien. Hierbij was aandacht voor waarnemingen via verschillende zintuigen: zicht, reuk, tast en gehoor.

Belevingstuinen

Hopelijk wordt dit jaar de belevingstuin in Rhenen een feit.

In ieder geval zullen er fruitdragende bomen worden geplant en komt er een moestuin en een bloementuin. Een insectenmuur zal woon- en broedplaats bieden voor allerlei beestjes en vlinders. Deze zal ontstaan door struikgewas en mos aan te brengen. Bijenhôtels worden opgehangen als broedgelegenheid voor wilde bijen. De kinderen kunnen zodadelijk spelen bij water-elementen om lekker aan te kunnen modderen. Een doolhof van 60 cm hoge buxus struikjes maken de belevingstuin nóg avontuurlijker.

In de tuin wordt uiteraard ook een plekje voor de bijenwolf gereserveerd.

De belevingstuin in Rhenen wordt niet de eerste in Nederland. In de gemeente Zeist bevindt zich bijvoorbeeld het bezoekerscentrum De Boswerf: een gebied waar zich een natuurspeelbos bevindt. Het natuurspeelbos is een natuurlijke speeltuin, met heuvels, verstophoekjes, spannende paadjes, klimboomstammen, een beekloop met een waterpomp, en dergelijke. In Boekelo is het zogenaamde "Labyrint der zinnen" te vinden. Zoals de naam al doet vermoeden worden hier alle zintuigen aangesproken om de natuur te verkennen. Belevingstuinen zijn overigens vaak niet alleen op kinderen gericht, maar ook op geestelijk gehandicapten en dementerende ouderen.

De brainstorm van de pedagogische medewerkers van de kinderopvang. Foto: José Vos.

